

RIKSADVOKATEN

Justis- og beredskapsdepartementet, Politiavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

DERES REF.:
15/4765 - ARA

VÅR REF.:
2015/01263-002 BIS004
534.1

DATO:
25.09.2015

HØRINGSUTTAELSE - GJENNOMFØRING AV FORORDNING (EU) NR. 376/2014 OM RAPPORTERING AV LUFTFARTSHENDELSER MV. - ENDRING AV LUFTFARTSLOVEN KAPITTEL XII

Vi viser til departementets brev 11. august d.å. vedlagt høringsnotat fra Samferdselsdepartementet. Riksadvokaten takker for utsatt høringsfrist til i dag, ref. e-postutveksling mellom seniorrådgiver Aaserød og statsadvokat Istad.

Som øverste påtalemyndighet har vi sett på forslagene om strafferettslig bevis- og prosessforbud, §§ 12-8 og 12-12.

Innledningsvis vil vi for ordens skyld påpeke det vi mener er en noe mangelfull sontring i høringsnotatet mellom ulike skyldformer. Under pkt. 4.10.3.4, på side 29 nest nederste avsnitt, heter det at "*[...] vernet som følger av første ledd, ikke gjelder ved forsettlig regelbrudd, eller – litt enkelt sagt – der det har funnet sted en tydelig, alvorlig og grov tilsidesettelse av en åpenbar risiko*". Her sidestilles forsettlig regelbrudd og det vi antar ofte vil være grovt uaktsomme overtredelser. Riktignok beskriver artikkel 16 nr. 10 bokstav b, som henvist til i nr. 6 annet ledd, en skyldform som tenderer mot såkalt sannsynlighetsforsett (straffeloven 2005 § 22 første ledd bokstav b). Men nr. 10 bokstav b kan og vil også omfatte det som i norsk strafferett betegnes som grov uaktsomhet, jf. straffeloven 2005 § 23 annet ledd.

Riksadvokaten noterer at verken undersøkelsesforordningen eller rapporteringsforordningen har som formål å plassere strafferettslig skyld eller ansvar. Vi mener det hadde vært en fordel om luftfartsloven fortsatt (slik § 12-1 tredje ledd gjør i dag) klart ga uttrykk for at undersøkelser av ulykker og hendelser og arbeidet med oppfølging av rapporterte hendelser ikke har som mål å avdekke strafferettslig skyld eller ansvar. Dette er viktige avklaringer for de som blir berørt av undersøkelsesmyndigheten og luftfartsmyndighetens arbeid.

Luftfartsloven har allerede i dag bestemmelser om at opplysninger som rapporteres eller som gis til undersøkelsesmyndigheten under forklaringsplikt, ikke kan brukes som bevis i straffesak mot den som har gitt opplysningene. Som riksadvokaten ga uttrykk for i forbindelse med innføringen av disse bestemmelsene, er forbudet mot bruk av opplysninger mottatt av havarikommisjonen som bevis i senere straffesak *mot den som har gitt opplysningene*, nødvendig av hensyn til vernet mot selvinkriminering i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

Forordningen som ligger til grunn for lovendringsforslaget, krever beskyttelse både av de som rapporterer og de det rapporteres om mot sanksjoner så lenge oppgaver utføres i tråd med de erfaringer og den opplæring man har. Det åpnes likevel for å gjøre unntak fra beskyttelsesreglene i tilfeller hvor det enten foreligger forsettlig forsømmelse, eller der det foreligger en alvorlig og grov tilsidesettelse av en åpenbar risiko og dyp mangel på profesjonelt ansvar for å foreta de handlingene som åpenbart er påkrevet under omstendighetene, og som forårsaker forutsigbar skade på person eller eiendom, eller som i alvorlig grad setter luftfartssikkerheten i fare (artikkel 16 nr. 10 bokstav b).

Vi har notert oss at norske myndigheter under arbeidet med forordningen har arbeidet for at den nye forordningen skal inneholde mest mulig ambisiøse beskyttelsesregler. Lovendringsforslagene legger i forlengelsen av dette opp til et "totalforbud" mot bruk som ledd i strafforfølging av opplysninger som rapporteres eller som gis til undersøkelsesmyndigheten under forklaringsplikt – ikke bare overfor den som har rapportert eller gitt opplysningen, men også den som bare er omtalt i rapport eller i forklaring. Det kan etter vår vurdering stilles spørsmål ved om også personer som bare er omtalt i forklaring gitt i forbindelse med undersøkelse av en hendelse eller ulykke, som utgangspunkt og i prinsippet skal være omfattet av beskyttelsesreglene i tilfeller hvor det foreligger forsettlig forsømmelse eller grov uaktsom forsømmelse. Dette kan ikke begrunnes i selvinkrimineringsvernet.

Med en slik regel ser vi det som svært viktig at retten kan frigi opplysninger etter en konkret vurdering. Vi spør i den forbindelse om ikke forslaget til § 12-8 uttrykkelig bør angi den vurderingen domstolen skal foreta, og ikke bare henvise til undersøkelsesforordningen artikkel 14 nr. 3. For sakens fulle opplysning er det viktig at politiet kan få opplysninger i tilfeller hvor det er snakk om forsettlige eller grovt uaktsomme forsømmelser.

Med et slikt "totalforbud" som lovforslaget legger opp til, vil rapporteringspliktige opplysninger som ikke har gitt seg utslag i en ulykke eller hendelse, men bare en farlig situasjon eller potensielt farlig situasjon, jf. straffeloven 1902 § 150 og straffeloven 2005 § 140, heller ikke kunne brukes i etterforskning og strafforfølging av en mulig fremkalling av fare mot andre enn den som har gitt opplysningene. Vi stiller oss kritisk til dette. Vi minner om at også strafforfølging har en sentral preventiv funksjon.

Til formuleringen av lovforslaget §§ 12-8 og 12-12 bemerkes at strafforfølging ligger til politi og påtalemyndighet. Selv om dette er statlige myndigheter, er det ikke vanlig ordbruk å omtale staten som den som anlegger straffesak. Det bør dessuten presiseres hva som ligger i "anlegger straffesak" – om dette også omfatter iverksetting av etterforskning eller bare det å reise tiltale. Vi antar for så vidt at tanken er at de aktuelle opplysningene heller ikke skal kunne brukes som grunnlag for iverksetting av etterforskning.

For øvrig antas at uttrykket "sivil rettssak" bør erstattes med uttrykket "sivilt søksmål."

I høringsnotatet punkt 4 er høringsinstansene oppfordret til å uttale seg om hvilke sanksjoner som anses hensiktsmessige ved brudd på forordningen. Grunnet andre presserende oppgaver har vi ikke vurdert dette. Av samme grunn har vi ikke kunnet gå detaljert inn i alle de problemstillinger som høringsnotatet reiser. Vi vedlegger isteden vår høringsuttalelse 11. september 2014 til forslag til lov om undersøkelser av ulykker og hendelser i forsvaret, som omhandler enkelte tilsvarende problemstillinger. Vi viser til omtalen her av forholdet mellom kommisjonsundersøkelser og parallell politietterforsking, undersøkelser på åsted og gjenstandsbeslag, forholdet mellom forklaringsplikt for kommisjoner og straffeprosessuelle regler om vitneplikt, informasjonsutveksling og taushetsplikt, herunder forholdet til straffeloven § 172.

Vi ber om at de opplysninger og synspunkter som her fremkommer vurderes i det videre lovarbeidet.

Harald Strand
fung.

Birgitte Istad
statsadvokat

vedlegg